

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-101

M.A. (Part I) (I Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

(Compulsory Paper)

(PO-C1 : Modern Political Thinkers)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(1) Explain Rousseau's state of nature.

(2) Examine Marx's theory of class struggle.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(1) Discuss 'Machiavelli' as the pioneer of Modern Politics.

(2) Discuss the Hegel's dialecticism.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words) : [20]

(1) Discuss the Locke's view on Human Nature.

(2) Examine Rousseau's social contract theory.

(3) Explain Marx's theory of surplus value.

(4) Explain Marx's views of state.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Marx's views on revolution
- (2) Locke's social contract
- (3) Hegel's views on civil society.
- (4) Rousseau's General Will
- (5) Machiavelli's views on state
- (6) Hegel's views on Liberty.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) रूसोने सांगितलेली निसर्गावस्था स्पष्ट करा.
- (2) मार्क्सच्या वर्गसंघर्ष सिद्धांताचे परीक्षण करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) आधुनिक राज्यशास्त्राचा जनक या नात्याने मॅकियाव्हेलीची चर्चा करा.
- (2) हेगेलच्या द्वंद्ववादाची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (250 शब्दांत) : [20]

- (1) लौकच्या मानवी स्वभावाबाबत विचारांवर चर्चा करा.
- (2) रूसोच्या सामाजिक करार सिद्धांताचे परीक्षण करा.
- (3) मार्क्सचा अतिरिक्त सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (4) मार्क्सचे राज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) मार्क्सचे क्रांतीविषयक विचार
- (2) लॉकचा 'सामाजिक करार'
- (3) नागरी समाज विषयक हेगलचे विचार
- (4) रूसोची सामूहिक ईहा
- (5) मॅकियाव्हेलीचे राज्याबाबत विचार
- (6) हेगेलचे स्वातंत्र्य विषयक विचार.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-102

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-C2 : Compulsory Paper

(Public Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (a) Explain the meaning, nature and scope of Public Administration.
  - (b) State the principles of organization.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (a) State the difference between Public and Private Administration
  - (b) Explain the Employer-Employee relation.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
  - (a) Write traditional approaches to the study of Public Administration.

P.T.O.

- (b) State the power and functions of Public Account Committee.
- (c) Discuss the merits and demerits of Bureaucracy.
- (d) Explain the functions of organization.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (a) Budgetary process in UK
- (b) Audit Department
- (c) Modern Approaches to the study of Public Administration
- (d) Significance of Training for Civil Services
- (e) Public Account Committee
- (f) Merits of Unity of Command.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (अ) लोकप्रशासनाचा अर्थ, स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (ब) संघटनेची तत्वे सांगा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (अ) लोकप्रशासन व खाजगी प्रशासनातील फरक सांगा.
- (ब) मालक-सेवक संबंध स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]
- (अ) लोकप्रशासनाचा पारंपारिक दृष्टीकोन लिहा.
- (ब) लोकलेखा समितीचे अधिकार व कार्ये सांगा.
- (क) नोकरशाहीच्या गुण-दोषांची चर्चा करा.
- (ड) संघटनेची कार्ये स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (अ) इंग्लंडमधील अर्थसंकल्पीय प्रक्रिया
- (ब) हिशेब विभाग
- (क) लोकप्रशासनाचा आधुनिक दृष्टीकोन
- (ड) नागरी सेवेच्या प्रशिक्षणाचे महत्व
- (इ) लोकलेखा समिती
- (फ) आज्ञाकारक सत्तेच्या एकतेचे गुण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-103

M.A. (I Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-C3 : Compulsory Paper

(Constitutional Process in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (1) Discuss the nature of Indian Constitution.
  - (2) Discuss Centre-State relations and evaluate the role of Sarkaria Commission.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (1) Explain distinct features of Indian Constitution.
  - (2) Examine the role of Judiciary in India.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
  - (1) Explain Electoral Reforms in India.
  - (2) Explain the power and functions of President of India.
  - (3) Explain the philosophy of Indian Constitution.
  - (4) Evaluate the article 356 in Indian Constitution.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Role of Lok Sabha Speaker
- (2) Social Directive Principles
- (3) Role of Prime Minister
- (4) Parliamentary Sovereignty
- (5) Rights of Individual in Constitution in India
- (6) Judicial Activism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतीय राज्यघटनेच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- (2) केंद्र-राज्य संबंधाची चर्चा करून सरकारिया आयोगाच्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतीय राज्यसंघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील न्यायमंडळाच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील निवडणुक सुधारणा स्पष्ट करा.
- (2) भारताच्या राष्ट्रपतीचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- (3) भारतीय राज्यघटनेचे तत्वज्ञान स्पष्ट करा.
- (4) भारतीय राज्यघटनेतील 356व्या कलमाचे परीक्षण करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) लोकसभा सभापतीची भूमिका
- (2) सामाजीक मार्गदर्शक तत्वे
- (3) पंतप्रधानाची भूमिका
- (4) संसदेचे सार्वभौमत्व
- (5) भारतीय राज्यघटनेतील व्यक्तीचे अधिकार
- (6) न्यायालयीन कार्यप्रवणता.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-104

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-01 : Optional Paper

(Political Thought in Modern India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Explain Raja Ram Mohan Roy's views on Individual Freedom.

(2) Discuss Mahatma Gandhi's thought on Gramrajya.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Discuss Maulana Azad's views on Nationalism.

(2) Explain Dr. Babasaheb Ambedkar's thought on Democracy.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

(1) Explain Raja Ram Mohan Roy's thought on Law and Judicial system.

P.T.O.

- (2) Evaluate Mahatma Gandhi's techniques of Satyagraha.
- (3) Discuss Dr. Babasaheb Ambedkar's views on state socialism.
- (4) Explain Jawaharlal Nehru's views on Humanism.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Raja Ram Mohan Roy's critique of religion
- (2) Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Liberty
- (3) Mahatma Gandhi's concept of Trusteeship
- (4) Raja Ram Mohan Roy's thought on Women's Liberty
- (5) Jawaharlal Nehru's thought on Socialism
- (6) Maulana Azad's views on Education.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) राजा राममोहन रॉय यांचे व्यक्ति स्वातंत्र्यविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (2) महात्मा गांधीजींच्या ग्रामराज्यविषयक विचारांची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) मौलाना आझाद यांच्या राष्ट्रवादविषयक विचारांची चर्चा करा.
- (2) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे लोकशाहीविषयक विचार स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) राजा राममोहन रॉय यांचे कायदा आणि न्यायविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (2) महात्मा गांधीजींच्या सत्याग्रहाच्या तंत्राचे मूल्यमापन करा.
- (3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या राज्य समाजवादविषयक विचारांची चर्चा करा.
- (4) जवाहरलाल नेहरूंचे मानवतावादविषयक विचार स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) राजा राममोहन रॉय यांचे धर्मविषयक भाष्य
- (2) डॉ. आंबेडकरांचे स्वातंत्र्यविषयक विचार
- (3) महात्मा गांधीजींची विश्वस्त संकल्पना
- (4) राजा राममोहन रॉय यांचे स्त्रीस्वातंत्र्यविषयक विचार
- (5) जवाहरलाल नेहरू यांचे समाजवादविषयक विचार
- (6) मौलाना आझाद यांचे शिक्षणासंबंधीचे विचार.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-105

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-02 : Optional Paper

(Modern Political Ideologies)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Explain the concepts of corporate state in Fascism.

(2) Discuss the various types of Nationalism.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Discuss Neo Fascism.

(2) Explain the meaning of Liberalism and discuss nature of Liberalism.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]

(1) Explain the nature of Social Democracy.

P.T.O.

- (2) Discuss Cultural Nationalism.
- (3) State the Marxian theory of dialectical materialism.
- (4) Explain the Modern Liberalism.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Classical Liberalism
- (2) Religious Nationalism
- (3) Ideology
- (4) Features of Fascism
- (5) Limitations of Democratic Socialism
- (6) Marxist base and Superstructure.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) फॅसिवादातील महामंडळात्म राज्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) राष्ट्रवादाच्या विविध घटकांची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) नवफॅसिवादाची चर्चा करा.
- (2) उदारमतवादाचा अर्थ स्पष्ट करा आणि उदारमतवादाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]
- (1) सामाजिक लोकशाहीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - (2) सांस्कृतिक राष्ट्रवादाची चर्चा करा.
  - (3) मार्क्सचा द्वंद्वत्मक भौतिकवादी सिद्धांत सांगा.
  - (4) आधुनिक उदारमतवाद स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (1) परंपरागत उदारमतवाद
  - (2) धार्मिक राष्ट्रवाद
  - (3) विचारप्रणाली
  - (4) फॅसिझमची वैशिष्ट्ये
  - (5) लोकशाही समाजवादाच्या मर्यादा
  - (6) मार्क्सचे पाया व इमलाविषयीचे विचार.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-106

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-03 : Optional Paper

(Indian Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Explain the power and functions of Prime Minister of India.

(2) State the features of Indian Administration.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Explain the role of Chief Minister in the State Administration.

(2) Discuss the social challenges before Indian Administration.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

(1) Explain the functions of Union Public Service Commission.

P.T.O.

- (2) State the reforms in the recruitment of Civil Services.
- (3) Explain the functions of Cabinet Secretariat.
- (4) State the challenges regarding development before Indian Administration.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Parliamentary Executive
- (2) Council of Ministers
- (3) Governor
- (4) State Secretariat
- (5) Ministry of Human Resources and Development
- (6) Political Neutrality.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) भारतीय पंतप्रधानांची अधिकार आणि कामे स्पष्ट करा.
- (2) भारतीय प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.

2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) राज्य प्रशासनातील मुख्यमंत्र्याची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) भारतीय प्रशासनासमोरिल सामाजिक आव्हानांची चर्चा करा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) केंद्रिय लोकसेवा आयोगाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (2) नागरी सेवेतील भरतीसंदर्भात सुधारणा सांगा.
- (3) कॅबिनेट सचिवालयाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (4) भारतीय प्रशासनापुढील आव्हाने सांगा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) संसदिय कार्यकारी मंडळ
- (2) मंत्रीपरिषद
- (3) राज्यपाल
- (4) राज्य सचिवालय
- (5) मानव विकास व संसाधन मंत्रालय
- (6) राजकीय तटस्थता.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-107

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-04 : Optional Paper

(Development Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(1) Discuss in detail the Policy of Agriculture and Industrial Development.

(2) State various schemes under Rural Development.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(1) Evaluate the changing role of Bureaucracy.

(2) Explain the role of Development Administration since Independence.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]

(1) Explain the problems of development in development countries.

P.T.O.

- (2) Explain the role of Socio-Political elements in the process of development.
- (3) Discuss the specialist and generalist dichotomy in democracy.
- (4) Discuss 73rd amendments regarding peoples self-development and empowerment.

4. Write notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Scope of development
- (2) 74th amendment
- (3) Training of Bureaucracy
- (4) People's Participation in Development
- (5) Goals of developing nations
- (6) The policies for cultural development.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) कृषीविषयक धोरण आणि औद्योगिक विकास यावर सविस्तर चर्चा करा.
- (2) ग्रामीण विकास अंतर्गत विविध योजना सांगा.

2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]
- (1) नोकरशाहीच्या बदलत्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.
  - (2) स्वातंत्र्योत्तर काळापासूनची विकास प्रशासनाची भूमिका स्पष्ट करा.
3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]
- (1) विकसनशील देशातील विकास प्रक्रिये समोरील समस्या स्पष्ट करा.
  - (2) विकास प्रशासनातील सामाजिक-राजकीय घटकांची चर्चा करा.
  - (3) लोकशाहीतील सामान्यज्ञ आणि विशेषज्ञ यातील भेदांची चर्चा करा.
  - (4) 73वी घटनादुरुस्ती लोकांच्या स्वयंविकास आणि सक्षमीकरण संदर्भात चर्चा करा.
4. पुढीलपैकी कोणत्याही चारवर टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (1) विकास प्रशासनाची व्याप्ती
  - (2) 74वी घटनादुरुस्ती
  - (3) नोकरशाहीचे प्रशिक्षण
  - (4) विकासमधील लोकांचा सहभाग
  - (5) विकसनशील देशांची उद्दिष्ट्ये
  - (6) सांस्कृतिक विकासाची धोरणे.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-108

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-05 : Optional Paper

(India's Foreign Policy)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Explain the role played by India in Non-aligned movement.

(2) Describe geo-political determinants of India's Foreign Policy.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Explain the changes in Indian Foreign Policy.

(2) Describe salient features of Indian Nuclear Policy.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

(1) Nehru an architect of India's Foreign Policy. Discuss.

P.T.O.

- (2) Explain the Historical background of NAM.
- (3) Explain the approach to the U.N.
- (4) Write the regional factors of India's Foreign Policy.

4. Write notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Globalisation and India
- (2) GATT
- (3) Panchsheel Principles
- (4) C.T.B.T.
- (5) Kashmir issue
- (6) Havana Conference.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) अलिप्ततावादी चळवळीतील भारताची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) भारताचे परराष्ट्रीय धोरण निर्धारित करणारे भूराजकीय घटकांचे वर्णन करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) भारताच्या परराष्ट्र धोरणात झालेले बदल स्पष्ट करा.
- (2) भारताच्या आण्विक धोरणांची ठळक वैशिष्ट्ये वर्णन करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]
- (1) नेहरू भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचे शिल्पकार – चर्चा करा.
  - (2) 'नाम'ची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
  - (3) संयुक्त राष्ट्राबाबत भारताचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
  - (4) भारताचे परराष्ट्र धोरण व प्रादेशिक घटक यावर चर्चा करा.
4. पुढीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (1) जागतिकीकरण व भारत
  - (2) गॅट
  - (3) पंचशील तत्वे
  - (4) सी.टी.बी.टी.
  - (5) काश्मीर प्रश्न
  - (6) हवाना परिषद.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-201

M.A. (Part I) (Sem. II) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-C4 : Compulsory Paper

Public Policy

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (i) Explain the nature and scope of Public Policy.
  - (ii) Critically examine the different social and economic policies for the empowerment of women in India.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (i) Explain the National Education Policy of India.
  - (ii) Explain the role of Government in Public Policy.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
  - (i) Role of NGOs in Public Policy
  - (ii) Globalisation
  - (iii) New Agricultural Policy
  - (iv) 73rd–74th Amendment.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

(i) Role of Legislature in Policy Making

(ii) Evaluation of Public Policy

(iii) New Industrial Policy of 1991

(iv) Policy Analysis

(v) Special Economic Zone (SEZ)

(vi) Sustainable Agriculture.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

(i) सार्वजनिक धोरणाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

(ii) भारतातील महिला सबलीकरणाच्या विविध सामाजिक आणि आर्थिक धोरणाचे टीकात्मक परीक्षण करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

(i) भारताचे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण स्पष्ट करा.

(ii) सार्वजनिक धोरणातील शासनाची भूमिका स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]
- (i) सार्वजनिक क्षेत्रातील स्वयंसेवी संघटनांची भूमिका
  - (ii) जागतिकीकरण
  - (iii) नवीन कृषी धोरण
  - (iv) 73वी व 74वी घटनादुरुस्ती.
4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]
- (i) धोरण निश्चितीतील कायदेमंडळाची भूमिका
  - (ii) सार्वजनिक धोरणाचे मूल्यमापन
  - (iii) 1991 चे नविन औद्योगिक धोरण
  - (iv) धोरण विश्लेषण
  - (v) विशेष आर्थिक क्षेत्र (सेझ)
  - (vi) शास्वत कृषी-धोरण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-202

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-C5 : Compulsory Paper

(Theory of International Politics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

- (1) Discuss in detail the microcosmic theory of conflict.
- (2) Evaluate critically the Realist theory propounded by Hans Morgenthau.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the Neo-liberal theory in International Politics.
- (2) What is Balance of Power ? Explain its relevance in today's world.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]

- (1) Gender and International Politics
- (2) Neo-Realism
- (3) Changing nature of the Balance of Power
- (4) International Political Economy

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Techniques of Balance of Power
- (2) Terrorism
- (3) Threats of Sovereignty
- (4) Geo-politics of Cold War Period
- (5) North-South Dialogue
- (6) Ecology and International Politics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) संघर्षाच्या सौक्ष्मिक सिद्धांताची सविस्तरपणे चर्चा करा.
- (2) हॅन्स मॉर्गेन्थाॅच्या वास्तववादी सिद्धांताचे चिकित्सक विवेचन करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा नव-उदारमतवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (2) सत्ता संतुलन म्हणजे काय ? त्याची आजच्या जगातील उपयुक्तता स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणताही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) लिंगभेद आणि आंतरराष्ट्रीय राजकारण.
- (2) नव-वास्तववाद.
- (3) सत्ता संतुलनाचे बदलते स्वरूप.
- (4) आंतरराष्ट्रीय राजकीय अर्थकारण.

4. कोणत्याही चारवर टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) :

[20]

- (1) सत्ता संतुलनाचे तंत्र
- (2) दहशतवाद
- (3) सार्वभौमत्वाला आव्हाने
- (4) शीतयुद्धकालीन भू-राजकारण
- (5) उत्तर-दक्षिण संवाद
- (6) परिस्थितीशास्त्र व आंतरराष्ट्रीय राजकारण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-203

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

(PO-C6 : Comparative Politics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (1) Explain Federalism and discuss its challenges.
  - (2) Explain system approach in the study of Comparative Politics.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (1) Explain the types of political parties in France.
  - (2) Explain the types of pressure groups in India with example.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
  - (1) Explain the powers and functions of Executive.
  - (2) Compare the party system of India and U.S.A.
  - (3) Discuss the types of Bureaucracy.
  - (4) Features of Constitution of U.S.A.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

- (1) Nature of Development Theories
- (2) Features of Constitutionalism
- (3) Importance of Military and Police
- (4) Decentralisation of Power
- (5) Role of Judiciary in India
- (6) Legislature.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) संघराज्यवाद स्पष्ट करा व त्यासमोरील आव्हानांची चर्चा करा.
- (2) तुलनात्मक राजशास्त्राच्या 'व्यवस्था दृष्टीकोन' स्पष्ट करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) फ्रान्समधील राजकीय पक्षांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील दबाव गटांचे प्रकार उदाहरणासह स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) कार्यकारी मंडळाचे अधिकार व कार्य स्पष्ट करा.
- (2) भारत व अमेरिकेतील पक्षपद्धतीची तुलना करा.
- (3) नोकरशाहीच्या प्रकाराची चर्चा करा.
- (4) अमेरिकेच्या राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (1) विकास सिद्धांताचे स्वरूप
  - (2) घटनावादाची वैशिष्ट्ये
  - (3) लष्कर व पोलिसांचे महत्व
  - (4) सत्तेचे विकेंद्रीकरण
  - (5) भारतातील न्यायमंडळाची भूमिका
  - (6) कायदेमंडळ.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-204

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-06 : Optional Paper

Political Thought in Maharashtra

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (1) Explain Lokmanya Tilak's Doctrine of Chatusutri.
  - (2) Write an essay on V.R. Shinde's contribution to political thought in Maharashtra.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (1) Explain V.D. Savarkar's thoughts on Social Reforms.
  - (2) Explain Acharya Javdekar's interpretation of Indian National Movement.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
  - (1) Critically analyse Mahatma Phule's analysis of the caste system with special reference to his critique of Brahminism.
  - (2) Comment on Acharya Javdekar's theory of Satyagrahi Samajvad.
  - (3) Discuss Lokmanya Tilak's views on 'Cultural Nationalism'.
  - (4) Discuss Mahatma Phule's views on equality.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Lokmanya Tilak's views on ends and means
- (2) V.D. Savarkar and Militarization
- (3) Mahatma Phule's views on power
- (4) Acharya Javdekar's views on Democratic Socialism
- (5) V.R. Shinde's views on Bahujan politics
- (6) V.D. Savarkar's views on Hindu Nationalism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) लोकमान्य टिळकांचा चतुःसूत्री कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- (2) महाराष्ट्रातील राजकीय विचाराला वि.रा. शिंदे यांचे योगदान याविषयावर निबंध लिहा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) वि.दा. सावरकरांचा सामाजिक सुधारणाविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (2) आचार्य जावडेकरांचा भारतीय राष्ट्रीय चळवळी संबंधीचा अन्वयार्थ स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) जाती व्यवस्थेच्या संदर्भातील महात्मा फुले यांचे ब्राम्हण्यवादाच्या संबंधी विश्लेषणाचे सटीक परीक्षण करा.
- (2) आचार्य जावडेकर यांच्या सत्याग्रही समाजवाद सिद्धांतावर भाष्य करा.
- (3) लोकमान्य टिळकांच्या सांस्कृतिक राष्ट्रवादविषयक' विचारावर चर्चा करा.
- (4) महात्मा फुले यांचे समताविषयक विचारांची चर्चा करा.

4. कोणत्याही चारवर टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) :

[20]

- (1) लोकमान्य टिळकांचा साध्य-साधनविषयक विचार
- (2) वि.दा. सावरकर आणि लष्करीकरण
- (3) महात्मा फुले यांचे सत्ताविषयक विचार
- (4) आचार्य जावडेकरांचे लोकशाही समाजवादविषयक विचार
- (5) बहुजन राजकारणा संदर्भात वी.रा. शिंदे यांचे विचार
- (6) वि.दा. सावरकरांच्या हिंदु राष्ट्रवादविषयक विचारावर चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-205

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

(Optional Paper)

PO-07 : (Contemporary Political Ideologies)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(i) Explain forms of Environmentalism.

(ii) Explain types of Feminism.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(i) State Neo-Liberal thought of Milton Friedman.

(ii) Explain C. Wright Mill critique on End of Ideology

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]

(i) Describe the concept of 'Green Democracy'.

(ii) State Friedrich Hayek's thought of Neo-Liberalism.

(iii) Evaluate Humanistic interpretation of Marx.

(iv) Explain Galbraith views on End of Ideology.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

- (i) Meaning of Feminism
- (ii) Concept of Environmentalism
- (iii) Origin of Liberalism
- (iv) Concept of Alienation
- (v) End of Ideology
- (vi) Women's Liberation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) पर्यावरणवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (ii) स्त्रीवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.

2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) मिल्टन फ्राईडमनचा नव-उदारमतवादी विचार सांगा.
- (ii) 'विचारप्रणालीचा अंत' या बाबत सी. राईट मिल यांनी केलेली टिका स्पष्ट करा.

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (i) 'हरित लोकशाही' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ii) फ्रेडरिच हार्डक यांचे नव-उदारमतवादा बाबत विचार सांगा.
- (iii) मार्क्सच्या मानवतावादी विश्लेषणाचे मुल्यमापन करा.
- (iv) 'विचारप्रणालीचा अंत' बाबत गलब्रॅथचे विचार सांगा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (i) स्त्रीवादाचा अर्थ
- (ii) पर्यावरणवाद संकल्पना
- (iii) उदारमतावादाचा उदय
- (iv) परात्मीकरण संकल्पना
- (v) विचारप्रणालीचा अंत
- (vi) स्त्री मुक्ती.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-206

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-08 : (State and Local Administration)

Optional Paper

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (i) Comment on changing role of Governor and Chief Minister in State Administration.
  - (ii) Explain welfare responsibilities of State Government.
2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (i) Discuss importance of 74th Constitutional Amendment.
  - (ii) Explain structure and functions of Municipalities.
3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
  - (i) Explain the functions of Council of Ministers.
  - (ii) Development Administration of State Government.
  - (iii) Panchayat Raj System.
  - (iv) Mayer.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

- (i) State Secretariat
- (ii) 73rd Amendment
- (iii) Municipal Commissioner
- (iv) Cantonment Board
- (v) Lokayukt
- (vi) Right to Information.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) राज्यपाल आणि मुख्यमंत्री यांची बदलती भूमिका यावर भाष्य करा.
- (ii) राज्य सरकारच्या कल्याणकारी जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.

2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) 74व्या घटनादुरुस्तीचे महत्वावर चर्चा करा.
- (ii) नगरपरिषदेची रचना आणि कार्य स्पष्ट करा.

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (i) मंत्रीपरिषदेचे कार्य स्पष्ट करा.
- (ii) राज्य सरकारचे विकासात्मक प्रशासन.
- (iii) पंचायत राज्य व्यवस्था.
- (iv) महापौर.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) राज्य सचिवालय
- (ii) 73वी घटनादुरुस्ती
- (iii) महानगरपालीकेचा आयुक्त
- (iv) छावणी मंडळ
- (v) लोकायुक्त
- (vi) माहिती अधिकार कायदा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-207

**M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019
POLITICS**

**(PO-09 : Current Trends in Development Administration)
(Optional Paper)
(2008 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (1) Explain the changing role of Bureaucracy and its impact on Development Administration.
  - (2) Discuss the current trends in agriculture and industry in Development Administration.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (1) Discuss the International Aspects of Development.
  - (2) Explain the Non-official Organization in Development Administration.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words) : [20]
  - (1) Explain the changing nature of Industrial Policy.
  - (2) Role of voluntary organization in Development Administration.
  - (3) Take a brief review of the role of International Agencies for development.
  - (4) Write an essay on 'Current Trend in Development Administration'.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (100 words) : [20]
- (1) International dimension of development
  - (2) Agencies for Urban Development
  - (3) Community Development Programme
  - (4) Nature of Industrial Policy
  - (5) Agencies for Rural Development
  - (6) Role of UN in Development Administration.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]
  - (1) नोकरशाहीची बदलती भूमिका स्पष्ट करा व विकास प्रशासन वरिल तिचा प्रभाव स्पष्ट करा.
  - (2) विकास प्रशासनातील कृषी व उद्योग क्षेत्रातील प्रचलित प्रवाहांवर चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]
  - (1) विकास प्रशासनातील आंतरराष्ट्रीय बाजुवर चर्चा करा.
  - (2) विकास प्रशासनातील बिगर-सरकारी संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (250 शब्दांत) : [20]
  - (1) औद्योगिक धोरणाचे दबलते स्वरूप.
  - (2) विकास प्रशासनातील स्वयंसेवी संस्थांची भूमिका.
  - (3) विकास प्रक्रियेतील आंतरराष्ट्रीय संस्थांच्या भूमिकेचा थोडक्यात आढावा घ्या.
  - (4) विकास प्रशासनातील 'प्रचलित प्रवाह' यावर निबंध लिहा.

4. कोणत्याही चारवर टीपा लिहा (100 शब्दांत) :

[20]

- (1) विकासाचे आंतरराष्ट्रीय अंग
- (2) नागरी विकासाच्या संख्या
- (3) सामुदायिक विकास कार्यक्रम
- (4) औद्योगिक धोरणाचे स्वरूप
- (5) ग्रामीण विकासाच्या संख्या
- (6) विकास प्रशासनातील संयुक्त राष्ट्राची भूमिका.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-208

M.A. (II Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-10 : India in World Politics (Optional Paper)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (**500** words) : [20]
  - (1) Explain the India-China Relation.
  - (2) Discuss the issues of confrontation between India and Pakistan.

2. Answer any *one* of the following (**500** words) : [20]
  - (1) Explain the India's role in ASEAN.
  - (2) Explain India's role in SAARC.

3. Answer any *two* of the following (**250** words) : [20]
  - (1) Explain the importance of nuclear activities.
  - (2) Explain the Anti-terrorist measures by India.
  - (3) Explain India-Russia Relation.
  - (4) India-USA Relation.

P.T.O.

4. Write short notes on any four (100 words) : [20]

- (1) Adverse effect of Globalization on India
- (2) Problem of the Indian Ocean
- (3) Diego-Garcia
- (4) Water Issues in India and Pakistan
- (5) N.P.T.
- (6) Objective of ASEAN.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) भारत-चीन संबंध स्पष्ट करा.
- (2) भारत-पाकिस्तान संबंधातील संघर्षाच्या बाबीची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) 'आसियान' मधील भारताची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) 'सार्क' मधील भारताची भूमिका स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा (250 शब्दांत) : [20]

- (1) आण्विक कार्यक्रमाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (2) दहशतवादा विरुद्ध भारताच्या उपाय योजना.
- (3) भारत-रशिया संबंध स्पष्ट करा.
- (4) भारत-अमेरिका संबंध.

4. कोणत्याही चारवर टीपा लिहा (100 शब्दांत) :

[20]

- (1) जागतिकीकरणाचे भारतावरील प्रतिकूल परिणाम
- (2) हिंद महासागराची समस्या
- (3) दिएगो-गार्सिया
- (4) भारत-पाकिस्तान संबंधातील पाणी प्रश्न
- (5) एन.पी.टी.
- (6) 'आसियान संघटनेची उद्दिष्टे.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-301

M.A. (Part-II) (III Sem.) EXAMINATION, 2019

POLITICS

(PO-C7 : World Politics : Issues and Debates)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (1) Critically examine the influences of Domestic Factors on Foreign Policy.
  - (2) Explain the meaning, nature and features of Terrorism in the 20th Century.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (1) Take a brief review of the causes of the emergence of New World Order.
  - (2) Write an essay on 'The New Face of 20th Centuries Armed Conflict'.

3. Answer any *two* of the following : [20]
  - (1) Explain the meaning and features of International Government Organization.
  - (2) Explain the meaning and causes of Intervention in International Politics.

P.T.O.

- (3) Mention various efforts of Non-Proliferation.
- (4) Mention various features of New World Order.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words) : [20]

- (1) Mention the significance of the state as an Actor.
- (2) Role of INGOs as a non-state actors.
- (3) Methods of Forced Diplomacy
- (4) Meaning and nature of NPT
- (5) Features of Civil War
- (6) External Influences of Foreign Policy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दांत) : [20]

- (1) परराष्ट्र धोरणावर प्रभाव टाकणाऱ्या अंतर्गत घटकांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (2) विसाव्या शतकातील दहशतवादाचा अर्थ सांगून स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दांत) : [20]

- (1) नवीन जागतिक व्यवस्थेच्या उदयाच्या कारणांचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- (2) 'विसाव्या शतकातील सशस्त्र संघर्षाचा नवीन चेहरा' यावर निबंध लिहा.

3. खालीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा : [20]

- (1) आंतरराष्ट्रीय शासकीय संघटनेचा अर्थ सांगून वैशिष्ट्ये लिहा.
- (2) 'हस्तक्षेप' या संकल्पनेची व्याख्या लिहून आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील हस्तक्षेपाच्या कारणांची चर्चा करा.
- (3) अण्वस्त्रा प्रसार बंदी संदर्भात करण्यात आलेले विविध प्रयत्न लिहा.
- (4) नवीन जागतिक व्यवस्थेची विविध वैशिष्ट्ये नमूद करा.

4. टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) 'राज्य एक कर्ता घटक !' म्हणून महत्व
- (2) आंतरराष्ट्रीय बिगर शासकीय संघटनांची अराज्य घटक म्हणून भूमिका
- (3) सक्तीच्या राजनयाच्या पद्धती
- (4) अण्वस्त्र प्रसार बंदी कराराचा अर्थ आणि स्वरूप
- (5) यादवी युद्धाची वैशिष्ट्ये
- (6) परराष्ट्रीय धोरणावर पडणारा बाह्य घटकांचा प्रभाव.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-302

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-C8 : Comparative Government

(China, France, Iran and Nigeria)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (a) What is Constitutionalism ? Discuss the main features of Constitutionalism.
  - (b) Explain the evaluation and nature of party system in France.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (a) Discuss the nature of Political Parties in Iran.
  - (b) Describe the challenges of Globalisation in China.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
  - (a) Role of religious leader in the Politics in Nigeria.

P.T.O.

- (b) National People's Congress of China.
- (c) Role of Military in Iran's Politics.
- (d) Role and functions of Pressure Groups in Nigeria.

4. Answer any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

- (a) The role of Bureaucracy in China
- (b) Fundamental Rights in France
- (c) The structure of the Judiciary in China
- (d) The Politics of Violence in Iran
- (e) Judiciary in Nigeria
- (f) State the power of the Legislature in Iran.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(अ) घटनावाद म्हणजे काय ? घटनावादाच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

(ब) फ्रान्समधील पक्षपद्धतीचा विकास आणि स्वरूप स्पष्ट करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(अ) इराणमधील राजकीय पक्षांच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

(ब) चीनमधील जागतिकीकरणाची आव्हाने विशद करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]
- (अ) नायजेरियाच्या राजकारणातील धार्मिक नेत्यांची भूमिका.
(ब) चीनमधील राष्ट्रीय जन काँग्रेस.
(क) इराणच्या राजकारणातील लष्कराची भूमिका.
(ड) नायजेरियातील दबावगटांची भूमिका व कार्य.
4. पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (अ) चीनमधील नोकरशाहीची भूमिका
(ब) फ्रान्समधील मुलभूत हक्क
(क) चीनमधील न्यायव्यवस्थेची रचना
(ड) इराणमधील हिंसेचे राजकारण
(इ) नायजेरियातील न्यायव्यवस्था
(फ) इराणमधील कायदेमंडलाचे अधिकार.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-303

M.A. (Part II) (III Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-C9 : Political Sociology

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(i) Explain the contribution of Max Weber in political sociology.

(ii) Explain the term collective violence with reference to riots and state repression.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(i) What is meant by political socialization ? Discuss the process of political socialization.

(ii) Define Terrorism. Write the causes of terrorism.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]

(i) Explain the scope of political sociology.

(ii) Discuss the role of social movement in shaping Agenda.

(iii) Explain the factors influencing of political participation.

(iv) Explain the concept of civic culture.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]
- (i) Meaning of political sociology
  - (ii) Post-Behaviouralism
  - (iii) Nature of political socialization
  - (iv) Participatory political culture
  - (v) Levels of political participation
  - (vi) Communal violence.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]
- (i) मॅक्स वेबरने राजकीय समाजशास्त्रास केलेले योगदान स्पष्ट करा.
  - (ii) सामूहिक हिंसा हि संकल्पना दंगल व राज्याचे दमन यासंदर्भात स्पष्ट करा.
2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]
- (i) राजकीय सामाजिकरण म्हणजे काय ? राजकीय सामाजिकरणाची प्रक्रिया विशद करा.
  - (ii) दहशतवादाची व्याख्या द्या. दहशतवादाची कारणे लिहा.
3. पुढीलपैकी कोणताही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]
- (i) राजकीय समाजशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
  - (ii) राजकीय कार्यक्रम (अजेंडा) ठरविण्यामध्ये सामाजिक चळवळींच्या भूमिकेची चर्चा करा.
  - (iii) राजकीय सहभागावर प्रभाव टाकणारे घटक स्पष्ट करा.
  - (iv) नागरी संस्कृतीची संकल्पना स्पष्ट करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) राजकीय समाजशास्त्राचा अर्थ
- (ii) उत्तर-वर्तनवाद
- (iii) राजकीय सामाजिकरणाचे स्वरूप
- (iv) सहभागप्रदान राजकीय संस्कृती
- (v) राजकीय सहभागाच्या पातळ्या
- (vi) सांप्रदायिक हिंसा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-304

M.A. (Part II) (Sem. III) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-011 : Social and Political Movements in India

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(i) Critically analyse the success and failure of new social movement in India.

(ii) Discuss the legacy of Mahatma Phule in Dalit Movement.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(i) Discuss the socio-political issues involved in politics of mobilization.

(ii) Take a brief review of issues in the movement for formation of New State.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]

(i) Feature of New Social Movement

(ii) Ambedkar and Dalit Movement

(iii) Issues of Violence Against Women

(iv) Shetakari Sanghatana.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (i) Class Mobilisation
- (ii) Farmer Movement After 1991
- (iii) Dalit Panther
- (iv) Region as Identity
- (v) Feature of Women Movement
- (vi) Political Movement in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(i) भारतातील नवसामाजिक चळवळींच्या यशापयशांचे चिकित्सक विश्लेषण करा.

(ii) दलीत चळवळीस म. फूले यांचा वारसा लाभला आहे. चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(i) राजकीय कृतिप्रवणतेशी संबंधीत असलेल्या सामाजिक-राजकीय मूद्दांची चर्चा करा.

(ii) नवीन राज्यांच्या निर्मातीस कारणीभूत ठरणाऱ्या महत्वाच्या मूद्द्यांचा आढावा घ्या.

3. पुढीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]
- (i) नवसामाजिक चळवळीची वैशिष्ट्ये.
  - (ii) आंबेडकर आणि दलित चळवळ
  - (iii) महिलांवरील अत्याचाराचे मूद्दे
  - (iv) शेतकरी संघटना.
4. पुढीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (i) वर्गीय कृतिप्रवणता
  - (ii) 1991 नंतरची शेतकरी चळवळ
  - (iii) दलित पँथर
  - (iv) प्रादेशिक अस्मिता
  - (v) महिला चळवळीची वैशिष्ट्ये
  - (vi) भारतातील राजकीय चळवळ.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-305

M.A. (Part II) (Sem. III) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-012 : State Politics in India

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (i) Explain the impact of globalization on state politics in India.
  - (ii) Discuss the changing nature of coalition politics in India.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (i) Evaluate the process of formation of different states in India.
  - (ii) Critically examine the communal politics after 1990 in India.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
  - (i) Explain the issues of backwardness in states in India.
  - (ii) Discuss the communal politics in North India.
  - (iii) Discuss OBC politics in Maharashtra.
  - (iv) Discuss the water conflict in India.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (i) Sub-regionalism
- (ii) Regional identity Politics in India
- (iii) Demand of state autonomy
- (iv) Liberalization and State Politics
- (v) Dalit politics in Maharashtra
- (vi) Narmada Bachav Movement.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (i) भारतातील घटकराज्यांच्या राजकारणावरील जागतिकीकरणाचा परिणाम स्पष्ट करा.
- (ii) भारतातील आघाड्यांच्या राजकारणाच्या बदलत्या स्वरूपाची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (i) भारतातील विविध राज्यांच्या निर्मितीच्या प्रक्रियेचे मूल्यमापन करा.
- (ii) भारतातील 1990 नंतरच्या जमातवादाच्या राजकारणाचे टिकात्मक परीक्षण करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (i) भारतातील घटकराज्यांतील मागासलेपणाच्या समस्या स्पष्ट करा.

- (ii) उत्तर भारतातील जमातवादी राजकारणाची चर्चा करा.
- (iii) महाराष्ट्रातील ओबीसी राजकारणाची चर्चा करा.
- (iv) भारतातील पाणीवाटप संघर्षाची चर्चा करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (i) उपप्रादेशिकवाद
- (ii) भारतातील प्रादेशिक अस्मितांचे राजकारण
- (iii) राज्यांच्या स्वायत्ततेची मागणी
- (iv) उदारीकरण आणि घटकराज्यांचे राजकारण
- (v) महाराष्ट्रातील दलित राजकारण
- (vi) नर्मदा बचाव आंदोलन.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-306

M.A. (Part II) (Sem. III) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-013 : Political Process in Maharashtra

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (i) Explain the dominance and the crisis of co-operative sector in Maharashtra.
  - (ii) Discuss the contribution of Non-Brahmin Movement on the politics of Maharashtra before 1960.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (i) Explain the growing impact of rural and urban economy on the politics of Maharashtra.
  - (ii) Discuss the politics of Linguistic Identity in Maharashtra.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
  - (i) Nationalist Congress Party

P.T.O.

- (ii) Nagpur Pact
- (iii) Marathwada Vikas Andolan
- (iv) Impact of 73rd Amendment on Rural Local Government.

4. Answer any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

- (i) Agricultural economy and role of State of Maharashtra
- (ii) Dalit Politics
- (iii) Shiv Sena
- (iv) Coalition Politics
- (v) Failure of Co-operative Movement
- (vi) Crisis of Dominant Party System 1977-1995.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(i) महाराष्ट्रातील सहकार क्षेत्रातील प्रभुत्व व समस्या स्पष्ट करा.

(ii) 1960 पूर्वीच्या महाराष्ट्रातील राजकारणात ब्राम्हणेतर चळवळीच्या योगदानाची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(i) महाराष्ट्राच्या राजकारणावरील वाढते ग्रामीण व नागरी अर्थकारण स्पष्ट करा.

(ii) महाराष्ट्रातील भाषिक अस्मितेच्या राजकारणावर चर्चा करा.

3. पुढीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]
- (i) राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्ष
  - (ii) नागपूर करार
  - (iii) मराठवाडा विकास आंदोलन
  - (iv) 73व्या घटनादुरुस्तीचा ग्रामीण स्थानिक शासनावरील परिणाम.
4. पुढीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (i) महाराष्ट्रातील कृषी अर्थव्यवस्था आणि राज्याची भूमिका
  - (ii) दलित राजकारण
  - (iii) शिवसेना
  - (iv) आघाड्यांचे राजकारण
  - (v) सहकार चळवळीचे अपयश
  - (vi) 1977-1995 या कालखंडातील महाराष्ट्राच्या प्रबल पक्षपद्धतीमधील पेचप्रसंग.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-307

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-O14 : Optional Paper

(Party System in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (1) Discuss the dominance and decline of the Congress Party in India.
  - (2) Examine the changing nature of the party system in India.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (1) State the origin and evolution of political parties in India before independence.
  - (2) Explain the salient features of regional parties after 1977.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
  - (1) Explain the status of BJP in Indian Politics.

P.T.O.

- (2) Explain the social basis of Congress Party.
- (3) Explain the causes of origin of regional parties.
- (4) Discuss the role of Left Parties in Indian politics.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Shiromani Akali Dal
- (2) D.M.K.
- (3) Communal Politics
- (4) Importance of Regional Parties
- (5) Ideology of BSP
- (6) Coalition Politics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) भारतातील काँग्रेस पक्षाच्या प्रभुत्व व न्हासाची चर्चा करा.
- (2) भारतातील पक्षपद्धतीच्या बदलत्या स्वरूपाचे परिक्षण करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील भारतातील राजकीय पक्षांचा उदय व विकास स्पष्ट करा.
- (2) 1977 नंतरच्या प्रादेशिक पक्षांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) भारतीय राजकारणातील भाजपाचे स्थान स्पष्ट करा.
- (2) काँग्रेस पक्षाचे सामाजिक आधार स्पष्ट करा.
- (3) प्रादेशिक पक्षांच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.
- (4) भारतीय राजकारणातील डाव्या पक्षांच्या भूमिकेची चर्चा करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) शिरोमणी अकाली दल
- (2) द्रविड मुन्नेत्र कळघम
- (3) जमातवादाचे राजकारण
- (4) प्रादेशीक पक्षांचे महत्व
- (5) बहुजन समाजवादी पक्षाची विचारसरणी
- (6) आघाड्यांचे राजकारण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-308

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-015 : Optional Paper

**[Political Process in South Asia (With Reference to Pakistan,
Sri Lanka, Bangladesh and Nepal)]**

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(1) Critically evaluate the role of Agriculture and Industries in the political economy of Pakistan.

(2) Explain the role of freedom struggle in the political system of Bangladesh.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(1) Describe the nature of economy in Nepal.

(2) Write an essay on the 'Politics of Regional and Ethnicity in Sri Lanka'.

P.T.O.

3. Answer any *two* of the following questions : [20]

- (1) Discuss issues of Development in Pakistan.
- (2) Explain features of Monarchy in Nepal.
- (3) Comment on Electoral and Party Politics in Pakistan.
- (4) Mention the nature of Executive in Sri Lanka.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Issues of Poverty in Bangladesh
- (2) Role of Political Parties in Sri Lanka
- (3) Importance of bureaucracy in Pakistan
- (4) Executives in Bangladesh
- (5) Role of Legislature in Pakistan
- (6) Issues of Minorities in Nepal.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) पाकिस्तानच्या राजकीय अर्थव्यवस्थेतील कृषी आणि औद्योगिक क्षेत्राच्या भूमिकेचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (2) बांग्लादेशाच्या राजकीय व्यवस्थेतील स्वातंत्र्य आंदोलनाची भूमिका स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]
- (1) नेपाळच्या अर्थव्यवस्थेचे वर्णन करा.
  - (2) 'श्रीलंकेतील धर्म आणि वांशिकतेचे राजकारण' यावर निबंध लिहा.
3. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [20]
- (1) पाकिस्तानमधील विकासाच्या मुद्द्यांची चर्चा करा.
  - (2) नेपाळमधील राजशाहीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - (3) पाकिस्तानमधील निवडणूक आणि राजकीय पक्षांचे राजकारण यावर भाष्य करा.
  - (4) श्रीलंकेतील कार्यकारी मंडळाचे स्वरूप नमूद करा.
4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (1) बांग्लादेशमधील दारिद्र्याचा प्रश्न
  - (2) श्रीलंकेतील राजकीय पक्षांची भूमिका
  - (3) पाकिस्तानमधील नोकरशाहीची भूमिका
  - (4) बांग्लादेशमधील कार्यकारीमंडळ
  - (5) पाकिस्तानमधील कायदेमंडळ
  - (6) नेपाळमधील अल्पसंख्यांकांचा प्रश्न.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-309

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-O16 : Optional Paper

(Research Methodology)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (1) Explain the nature and scope of Research Methodology.
  - (2) Define formulation of Research problem. State the factors and the process of problem research.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (1) What is Empirical Research ? Explain types of Empirical Research in detail.
  - (2) What is Hypothesis ? Discuss the types of Hypothesis.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
  - (1) Explain the types of References.

P.T.O.

- (2) Write a detailed note on Library Research.
- (3) What is aggregate data ? Explain the Official and Government Sources of data collection.
- (4) Explain the features of Quantitative Research.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Bibliography
- (2) Interview
- (3) Co-relation
- (4) Qualitative Research
- (5) Report Writing
- (6) Field Study.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) संशोधन पद्धतीचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) समस्या सुत्रणाची व्याख्या करा. समस्या सुत्रणातील घटक व प्रक्रिया सांगा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) अनुभवनिष्ठ संशोधन म्हणजे काय ? अनुभवनिष्ठ संशोधनाचे प्रकार सविस्तर विशद करा.
- (2) गृहीतक म्हणजे काय ? गृहीतकांच्या प्रकारांची चर्चा करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) संदर्भाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) ग्रंथालयीन संशोधन यावर सविस्तर टीप लिहा.
- (3) संकलीत माहिती म्हणजे काय ? कार्यालयीन आणि शासकिय माहिती संकलनाचे स्रोत स्पष्ट करा.
- (4) संख्यात्मक संशोधनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) संदर्भसूची
- (2) मूलाखत
- (3) सह-संबंध
- (4) गुणात्मक संशोधन
- (5) अहवाल लेखन
- (6) क्षेत्रीय अभ्यास.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-401

M.A. (Part II) (Sem. IV) EXAMINATION, 2019

POLITICS

PO-C10 : Compulsory Paper

Power and Society

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(i) Define the term 'power'. Explain the nature of power in detail.

Or

(ii) Discuss the neoliberal perspective of the state in the context of Globalization.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(i) 'Ideology is used as a supporting tool to Justify the Political System'. Explain.

Or

(ii) Analyse the nature of relations in between political power and bureaucracy in recent years.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

(i) The concept of 'Class'

P.T.O.

- (ii) Nature of 'Authority'
- (iii) Marxian concept of the 'State'
- (iv) Meaning and nature of 'Ideology'.

4. Write notes on any four (in 100 words each) : [20]

- (i) Methods of exercising 'Power'
- (ii) Types of 'Hegemony'
- (iii) Ideology : A conceptual understanding
- (iv) New trends in 'Bureaucracy'
- (v) Changing perspective of the 'Liberal state'
- (vi) Relationship between 'Power and Authority'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(i) 'सत्ता' संकल्पनेची व्याख्या लिहून तिचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

(ii) जागतिकीकरणाच्या संदर्भात राज्याबाबतच्या नवउदारमतवादी परिप्रेक्ष्याची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(i) 'राजकीय व्यवस्थेच्या समर्थनार्थ 'विचारप्रणाली' एक हतार', स्पष्ट करा.

किंवा

(ii) आधुनिक काळातील राजकीय सत्ता आणि नोकरशाही यांतील संबंधाच्या स्वरूपाचे विश्लेषण करा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (i) 'वर्ग' संकल्पना
- (ii) 'अधिसत्तेचे' स्वरूप
- (iii) मार्क्सची 'राज्यविषयक' संकल्पना
- (iv) विचार प्रणालीचा अर्थ आणि स्वरूप.

4. कोणत्याही चारवर टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) सत्ता वापराच्या पद्धती
- (ii) प्रभुत्वाचे प्रकार
- (iii) राजकीय विचारप्रणाली : एक संकल्पनात्मक जाणीव
- (iv) 'नोकरशाहीतील' आधुनिक प्रवाह
- (v) उदारमतवादी राज्यासंदर्भातील बदलंता परिप्रेक्ष्य
- (vi) सत्ता व अधिसत्तेतील परस्पर संबंध.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-402

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

(PO-C-11 : Political Theory - Key Concepts)

(Compulsory Paper)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

- 1.** Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (1) Critically examine the different theories of rights.
  - (2) Examine the model of 'Liberal Democracy'.

- 2.** Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
  - (1) Explain T.H. Green's views on 'Liberty'.
  - (2) Discuss the nature and types of 'Social Justice'.

- 3.** Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]
  - (1) Discuss the nature and types of Rights.
  - (2) Explain the relationship between liberty and equality.
  - (3) Explain Pluralist Theory of Democracy.
  - (4) Explain John Rawl's Theory of Justice.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Negative Liberty
- (2) Gender Equality
- (3) Participative Democracy
- (4) Meaning of Rights
- (5) Concept of Social Justice
- (6) J.S. Mill's views on Liberty.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) हक्कांच्या विविध सिद्धांतांचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- (2) 'उदारमतवादी लोकशाही' प्रारूपाचे परीक्षण करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) टि.एच. ग्रीनचे 'स्वातंत्र्य' विषयक विचार स्पष्ट करा.
- (2) सामाजिक न्यायाचे स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणताही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) हक्काचे स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) स्वातंत्र्य आणि समता यांच्यातल्या संबंधाची चर्चा करा.
- (3) लोकशाहीचा अनेकसत्तावादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (4) जॉन रॉल्सचा 'न्याय सिद्धांत' स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) नकारात्मक स्वातंत्र्य
- (2) लिंगभेद समता
- (3) सहभागात्मक लोकशाही
- (4) हक्कांचा अर्थ
- (5) सामाजिक न्यायाचा विचार
- (6) जे.एस. मीलचे स्वातंत्र्यविषयक विचार.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-403

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Compulsory Paper)

(PO-C/2 : Political Process in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (1) Discuss the main trends in the Electoral Politics of India after 1990's.
  - (2) Discuss the nature and role of dominant caste on India Politics.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (1) Critically examine the politics of secularism in India.
  - (2) What is Regionalism ? Explain the impact of regionalism on federal structure.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words) : [20]
  - (1) India's model of Economic Development.
  - (2) Features of New Economic Policy.
  - (3) Nature of Hindu communal politics.
  - (4) Salient features of regional parties.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) The Election of 1977
- (2) NITI Commission
- (3) Mixed Economy
- (4) Politics of Economic Development
- (5) Special Economic Zone
- (6) National commission for minorities.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) 1990 नंतर भारताच्या निवडणुकीच्या राजकारणातल्या मुख्य प्रवाहाची चर्चा करा.
- (2) भारतीय राजकारणातील प्रभुत्वशाली जातीचे स्वरूप आणि भूमिकेची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील धर्मनिरपेक्षतेच्या राजकारणाचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- (2) प्रदेशवाद म्हणजे काय? संघराज्य रचनेवर ती प्रदेशवादाचे झालेले परिणाम स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (250 शब्दात) : [20]

- (1) भारताच्या आर्थिक विकासाचे प्रारूप.
- (2) नवीन आर्थिक धोरणाची वैशिष्ट्ये.
- (3) हिंदू जमातवादी राजकारणाचे स्वरूप.
- (4) प्रादेशिक पक्षाची वैशिष्ट्ये.

4. कोणत्याही चारवर संक्षिप्त टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) 1977ची निवडणूक
- (2) निती आयोग
- (3) मिश्र अर्थव्यवस्था
- (4) आर्थिक विकासाचे राजकारण
- (5) विशेष आर्थिक क्षेत्र
- (6) राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोग.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-404

**M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019
POLITICS**

**PO-017 : Human Rights (Optional Paper)
(2008 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (1) Discuss the origin and development of Human Rights through the efforts of the U.N.O.
  - (2) Examine terrorism as a challenge of Human Rights.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
  - (1) Critically examine the worldwide challenges to Human Rights.
  - (2) Discuss the origin, functions and limitations of the National Human Rights Commission of India.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
  - (1) Discuss *two* main international organizations for protecting Human Rights.
  - (2) Functions of National Women's Commission.
  - (3) Rights of the displaced and the refugees.
  - (4) Discuss the features and differences between the Individual and Group Rights.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (100 words each) : [20]
- (1) National Commission for Minorities in India
  - (2) Right to Constitutional Remedies in India
  - (3) Concept of Human Rights
  - (4) Causes of Civil Liberty Movement in U.S.A.
  - (5) Right to Education
  - (6) Anti-Poverty Rights.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]
  - (1) संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या प्रयत्नांतून 'मानवी हक्कांच्या' उगमाची व विकासाची चर्चा करा.
  - (2) 'दहशतवाद मानवी हक्कांना एक आव्हान आहे' परीक्षण करा.
2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]
  - (1) मानवी हक्कांसमोरील जागतिक आव्हानांचे टिकात्मक परीक्षण करा.
  - (2) भारतातील राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाच्या उगमाची, कार्याची व मर्यादांची चर्चा करा.
3. पुढीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]
  - (1) मानवी हक्कांचे संरक्षण करणाऱ्या दोन प्रमुख आंतरराष्ट्रीय संघटनांची चर्चा करा.
  - (2) राष्ट्रीय महिला आयोगाची कार्ये.
  - (3) निर्वासितांचे व विस्थापितांचे कार्ये.
  - (4) व्यक्तिगत व गटांचे हक्क या दोघांमधील वैशिष्ट्यांची व फरकाची चर्चा करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) भारतातील राष्ट्रीय अल्पसंख्यक आयोग
- (2) भारतीय राज्यघटनेतील घटनात्मक उपयांचा अधिकार
- (3) मानवी हक्कांची संकल्पना
- (4) अमेरिकेतील नागरी स्वातंत्र्यांच्या चळवळीची कारणे
- (5) शिक्षणाचा हक्क
- (6) गरीबी-विरोधी हक्क.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-405

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-018 : Politics and Social Stratification

(Class, Caste and Gender)

(Optional Paper)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(a) Explain Marx's theory of class.

(b) Explain the changing nature of caste system.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(a) State the feminist critique of state and law.

(b) Role of the class in Indian politics.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]

(a) Comment on the concept of 'Patriarchy'.

(b) Weber's theory of class.

(c) Relations between caste and class.

(d) Dominant caste.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (a) Caste Based Inequality
- (b) Informal Sector Workers
- (c) Caste and Occupation
- (d) Concept of Exclusion
- (e) Women in Indian Politics
- (f) Caste and Gender.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) मार्क्सचा वर्ग सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (2) जाती व्यवस्थेचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) राज्य व कायदा यावरील स्त्रीवादी भूमीकेची टीका लिहा.
- (2) भारतीय राजकारणातील वर्गाची भूमिका स्पष्ट करा.

3. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) 'पितृसत्ताक' या संकल्पनेवर भाष्य करा.
- (2) वेबरचा वर्ग सिद्धांत.
- (3) जात व वर्ग दोघांमधील संबंध.
- (4) प्रभुत्वशाली जात.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) जातीवर आधारलेली असमता
- (2) असंघटित क्षेत्रातील कामगार
- (3) जात आणि व्यावसाय
- (4) बहिष्कृत संकल्पना
- (5) भारतीय राजकारणातील महिला
- (6) जात आणि लिंगभाव.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-406

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

GO-019 : Political Economy of India

(Optional Paper)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(i) Write an essay on politics of Liberalization.

(ii) Write an essay on the nature of the Ruling elite in India.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(i) Discuss class and caste in India.

(ii) Discuss planning is a way of development.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words) : [20]

(i) Limitations of planning for development

(ii) Politics of middle class

(iii) The agrarian class structure

(iv) Alternate models of development

P.T.O.

4. Write short notes on any four (100 words) : [20]

- (i) The mixed economy model
- (ii) Class character of the state
- (iii) Privatization and autonomy
- (iv) Planning in industrial sector
- (v) New middle class
- (vi) Impact of Green Revolution.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (i) उदारीकरणाच्या राजकारणावर निबंध लिहा.
- (ii) “भारतातील सत्तारूढ अभिजनांच्या स्वरूपावर” निबंध लिहा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (i) भारतातील वर्ग व जातीची चर्चा करा.
- (ii) “विकासाकरीता नियोजन एक मार्ग” चर्चा करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (250 शब्दात) : [20]

- (i) विकासापुढील नियोजनाच्या मर्यादा
- (ii) मध्यम वर्गाचे राजकारण
- (iii) कृषी अधिष्ठीत वर्गरचना
- (iv) विकासाचे पर्यायी प्रारूप.

4. कोणत्याही चारवर संक्षिप्त टीपा लिहा (100 शब्दात) :

[20]

- (i) मिश्र अर्थव्यवस्थेचे प्रारूप
- (ii) राज्याचे वर्गीय चारित्र्य
- (iii) खाजगीकरण आणि स्वायत्तता
- (iv) उद्योग क्षेत्रातील नियोजन
- (v) नवमध्यम वर्ग
- (vi) हरितक्रांतीचे परिणाम.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-407

**M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019
POLITICS**

**(PO-020 : Optional Paper)
(Globalisation and the State)
(2008 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Discuss in detail the problem of security dilemma in post-colonial states.

Or

(2) Examine the internal and external factors threatening the legitimacy of the state.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Examine the issue of state intervention in the context of the growing process of democratisation.

Or

(2) Discuss the changing character of the state in Globalisation.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

(1) Subnationalism : A challenge to the nation-state.

(2) Internationalism : An expansion of Rule of Law.

(3) Nature of the state in developing countries.

(4) Relation between Transnational Associations and Globalisation.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]
- (1) Meaning of Modern Territorial State
  - (2) *Two* features of the Interventionist State
  - (3) Domestic dimensions of state security
  - (4) *Two* differences between strong states and weak states.
  - (5) Effect on the third world countries of integration into the global economy
  - (6) Growing importance of Transnational Associations.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]
  - (1) वसाहतोत्तर राज्यांमधील सुरक्षेच्या पेचाच्या समस्येची सविस्तर चर्चा करा.
किंवा
  - (2) राज्याच्या अधिमान्यतेला आव्हान देणाऱ्या अंतर्गत व बाह्य घटकांचे परीक्षण करा.
2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]
  - (1) लोकशाहीकरणाच्या वाढत्या प्रक्रियेच्या संदर्भात राज्याच्या हस्तक्षेपाच्या मुद्द्याचे टिकात्मक परीक्षण करा.
किंवा
  - (2) जागतिकीकरणामध्ये राज्याच्या बदलत्या स्वरूपाची चर्चा करा.
3. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]
  - (1) उपराष्ट्रवाद : राष्ट्र-राज्यापुढील आव्हान.
  - (2) आंतरराष्ट्रीयकरण : कायद्याच्या राज्याचा विस्तार.
  - (3) विकसनशील देशांमध्ये राज्याचे स्वरूप.
  - (4) बहुराष्ट्रीय संघटना व जागतिकीकरण यांच्यातील संबंध.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) आधुनिक प्रादेशिक राज्याचा अर्थ
- (2) हस्तक्षेप करणाऱ्या राज्याची दोन वैशिष्ट्ये
- (3) राज्याच्या सुरक्षिततेचे अंतर्गत पैलू
- (4) सबल राज्य व दुर्बल राज्य यांच्यातील दोन फरक
- (5) जागतिक अर्थव्यवस्थेत एकरूप झाल्याने तिसऱ्या जगावर झालेला परिणाम
- (6) बहुराष्ट्रीय संघटनांचे वाढते महत्त्व.